

Vallfrömarknaden del 2 – priser:

Marknad med dålig transparens

Prissättning av vallfrö är en fascinerande och mycket komplex process. Följ vägen från konferenser då omfattande internationella affärer görs upp, till det sortanpassade odlarpriset för lantbrukaren. Variationen är stor över tid och rum.

Text: Gunilla Larsson och Anneli Kihlstrand, SFO

Foto: Hans Jonsson, Svensk Frötidning

Avlägset pris. Det kan ta upp till 2,5 år från fröavtal till besked om avsalupris samtidigt som det råder en leveransplikt av den kontrakterade varan. Detta system bygger på ett stort förtroende mellan odlare och fröföretag.

I föregående nummer av Svensk Frötidning jämförde vi lönsamheten i fröodling av ett par utvalda arter, med odling av höstvetete på två olika gårdar. Nu ska vi borra lite djupare i de fröpriser som kommit odlarna till del de senaste nio åren. Hur har de olika fröföretagen prissatt de olika arterna? Skiljer det mycket mellan företagen? Följer odlarpriserna de priser som sätts på till exempel vallfröblandningarna på den svenska marknaden? Finns det ett världsmarknadspris på fröer som är relevant? Kort och gott: Hur vet vi som fröodlare att vi får rätt priser på de varor vi levererar?

Långt mellan kontrakt och pris

I denna artikel jämför vi vad olika fröföretag, som tecknat kontrakt med svenska odlare, betalat i grundpris år 2010 till 2018 för några av de fröslag som odlas i Sverige. Grundpriset avser en vara som uppfyller kraven för normal kvalitet i respektive företags villkor. Här har de svenska företagen enats om gemensamma branschriktlinjer, som dock inte är helt synkroniserade med exempelvis de danska.

Som huvudregel har fröpriset satts preliminärt den 15 december skördeåret för att sedan slutligt fast-

ställas den 15 juni året därpå. De tre senaste åren har de svenska fröföretagen satt de slutliga priserna redan den 31 januari, medan de utländska företagen ligger kvar med den gamla modellen. Från den tidpunkt då man tecknar ett fröavtal kan det i själva verket röra sig om 2,5 år innan man får besked om avsalupriset, samtidigt som det råder en leveransplikt av den kontrakterade varan. Detta system bygger på ett stort förtroende mellan odlare och fröföretag och att frögrödornas lönsamhet och konkurrenskraft kan påvisas.

Knepig men möjlig prisjämförelse

Att redovisa fröpriser är något av en grannlaga uppgift. På den svenska marknaden får vi kännedom om artvisa, men inte sortvisa, priser. De olika sorternas avkastningsförmåga är bara delvis känd, eftersom inga regelrätta, eller officiella, sortförsök utförs. Kontraktsvillkoren är därtill inte fullständigt synkroniserade mellan företagen i de olika länderna. Den jämförelse vi gör här ger därför inte anspråk på att vara perfekt, men den ger en fingervisning om hur de olika fröföretagen prissatt fröarterna över åren.

Fröprisernas konkurrenskraft gentemot andra grödor (höstvetete) varierar över åren som vi visade i artikeln i förra numret av Svensk Frötidning (4/2019). Det är vår uppfattning att frökalkylen över tid måste vara klart bättre än spannmål för att motivera det större risktagandet i odlingen.

Dålig transparens i marknaden

Fröpriset bestäms givetvis av till vilket pris det kontrakterande fröföretaget kan sälja den rensade och

certifierade varan. I botten finns alltid ett internationellt pris som framförallt sätts i samband med den årliga ESA-konferensen i oktober (European Seed Association) samt den följande ISF-konferensen i maj (International Seed Federation), då omfattande internationella affärer görs upp.

Det finns ingen börs eller officiell notering av fröpriser vilket innebär att det är en dålig transparens i denna marknad. Beroende på vilket fröslag vi tänker på, har priset på världsmarknaden större eller mindre betydelse. De fröslag som i huvudsak används i svenska vallfröblandningar är ofta inte lika styrda av priset på världsmarknaden, som exempelvis grönytegräs. Det är även skillnad på om man odlar listade sorter med ett mervärde eller säljer på en bulkmarknad för frö.

Som odlarorganisation utgår vi från att varje fröföretag följer marknaden och anpassar odlingsutläggen samt finner köpare som gör att odlarna kan betalas med bästa möjliga pris.

Fröodlingen bygger på förtroende

När man som odlare tecknar ett fröodlingskontrakt förbinder man sig att odla och leverera en fröråvara under ett eller två år, beroende på vilket fröslag det är. Något pris på varan när den ska skördas och levereras vet man vanligtvis inte, utan den kommer att betalas med det marknadspris som gäller för sorten det aktuella skördeåret. Här lägger man som sagt ett stort ansvar och förtroende i fröföretagets händer. Hur kan jag som odlare vara säker på att det verkligen är det bästa marknadspriser som mitt fröföretag

betalar mig?

Det finns ett växande intresse i odlarkåren av att ha möjligheten att producera till ett fastpris, eller till ett avtalat minimipris. Liksom för övriga grödor vill man ha möjlighet att göra en förkalkyl på hur fröodlingen står sig på den egna gården i konkurrensen med andra grödor. Det är då även viktigt att känna till avkastningspotentialen hos den sort man ska odla.

Frökontrakteringen ser olika ut i ett internationellt perspektiv. Men bland annat i Danmark har man samma kontraktsförfarande som vi. Det finns dock en stor skillnad mellan våra länder när det gäller fröproduktion, där Danmark producerar i huvudsak för en exportmarknad medan Sverige fortfarande till större del producerat för en hemmamarknad. När den svenska fröodlingen nu expanderar är det dock främst med exportkontrakt, där det ibland förekommer varierande kontraktsvillkor, exempelvis avseende prissättningen. På den ekologiska sidan är svensk fröproduktion marknadsledande, vilket bör göra att de svenska fröföretagen har ett stort inflytande över de priser som sätts.

2016 gjordes en större förändring av de svenska kontraktsvillkoren. De anpassades då till en mera internationell standard som skulle medge bättre jämförbarhet med internationella priser. Analysen av om så skett ska vi återkomma till.

Fröpris och avkastning hänger ihop

Inom varje art som odlas finns det ofta stora avkastningsskillnader mellan de olika sorterna. Dessa avkastningsskillnader avspeglas i priset till odlaren. De priser vi baserat de följande jämförelserna på är de lägsta inom respektive art, vilket normalt då representerar de mer högavkastande sorterna. Vi har som målsättning att kunna få fram underlag för sortvisa priser och avkastningssiffror för den svenska fröodlingen, men där är vi inte ännu.

Prisutvecklingen i några arter

I artikeln redovisas prisutvecklingen i diagramform för ett urval av fröslag odlade i Sverige hos olika företag. Av utrymmesskäl är inte

alla arter med i denna artikel, men samtliga arter finns att studera på SFOs hemsida www.svenskraps.se. Priser finns från samtliga svenska fröföretag, (Lantmännen, Forsbecks, Skånefrö och Svenska Foder) samt från de utländska företag (Barenbrug och DLF) som haft odlingar i Sverige. Det är inte varje år och inte i alla fröslag som utländska fröföretag lägger ut kontrakt i Sverige. Hos samtliga företag gäller att utläggen anpassas efter efterfrågan på marknaden samt eventuell lageruppbyggnad.

Som framgår av diagrammen finns det en stor följsamhet mellan de svenska fröföretagen när det gäller fluktuationer i priset mellan åren. Det är ganska ovanligt att ett företag sänker fröpriset radikalt och de andra höjer det. När så sker handlar det med största sannolikhet om de olika företagens lageruppbyggnad och marknadsandel av fröförsäljningen.

RÖDKLÖVER

Det finns flera olika sorttyper av rödklöver och priset mellan dessa varierar. Speciellt mellan diploida och tetraploida sorttyper är prisskillnaden stor. Vanligen är grundpriset kring 10 kronor per kilo högre för tetraploida sorter, vilket beror på att dessa ofta är lägre avkastande. Här har vi valt att redovisa priser för medelsen diploid rödklöver. Detta är den sorttyp som odlas på störst areal både eko och konventionellt och över hela odlingsområdet.

Konventionell

Företagens prissättning skiljer sig en del över åren (diagram 1). En förklaring till detta är med största sannolikhet den egna lagersituationen på klöverfrö. Under åren 2010–2013 fanns det en mindre areal av rödklöver utlagd av DLF. Priset låg inte över det svenska under dessa år.

Ekologisk

Lantmännen betalade under åren 2012–2016 klart mer för rödklöverfröet än övriga aktörer på marknaden, men låg de två senaste åren någon krona under (diagram 2). De övriga företagen följer varandra väldigt nära i priserna.

Klöver ger klöver. Företagens prissättning på rödklöverfrö skiljer sig en del över åren. En förklaring till detta är med största sannolikhet den egna lagersituationen på klöverfrö.

RÖDKLÖVER, konventionell, medelsen, 2n

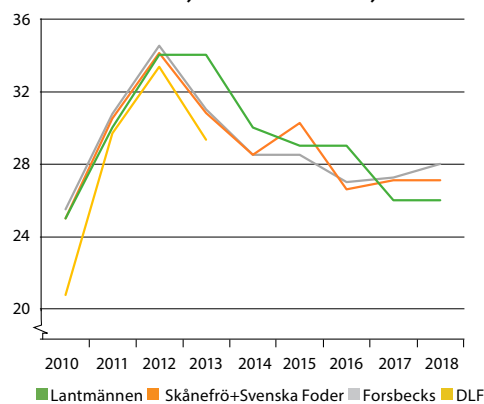

Diagram 1. Odlarpris kronor per kilo, konventionell rödklöver medelsen 2n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, ekologisk, medelsen, 2n

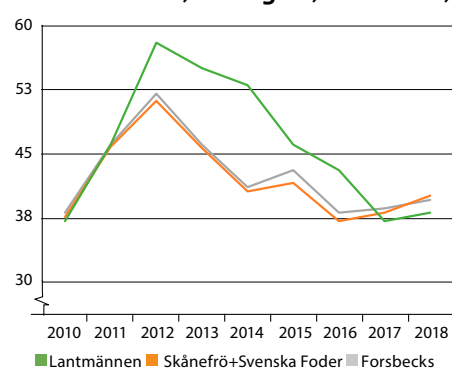

Diagram 2. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk rödklöver medelsen 2n, år 2010–2018.

VITKLÖVER, konventionell

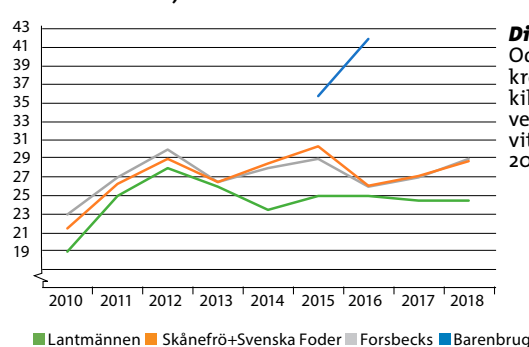

Diagram 3. Odlarpris kronor per kilo, konventionell vitklöver, år 2010–2018.

VITKLÖVER, ekologisk

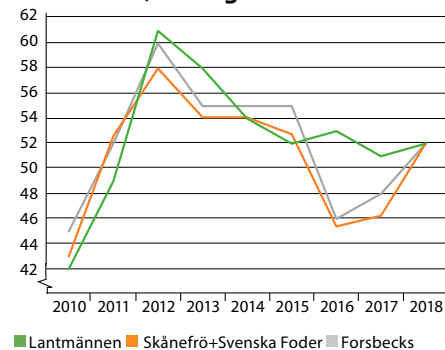

Diagram 4. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk vitklöver, år 2010–2018.

Diagram 5. Odlarpris kronor per kilo, konventionell timotej, år 2010–2018.

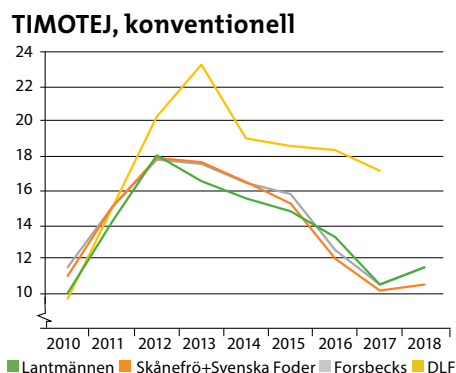
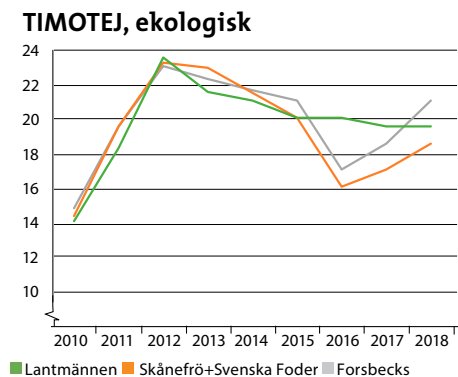

Diagram 6. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk timotej, år 2010–2018.

VITKLÖVER

Avkastningen i vitklöver är något nyckfull och kan variera rejält mellan åren. Ett par år med höga skördar ger ett lager som innebär att priset sjunker. De senaste åren har arealen ekologisk vitklöver varit betydligt större än den konventionella.

Konventionell

Vitklöverpriset är starkt beroende av priset på världsmarknaden eller egentligen priset och tillgången på frö från Nya Zeeland. Som en följd av detta var Barenbrug intresserade av svenska vitklöverodlare under ett par år och betalade mycket bra för fröet. Men när det åter var mer lönsamt att producera sitt frö på Nya Zeeland återgick man till att göra det och lämnade den svenska marknaden. De svenska fröföretagen följer i stort sett varandras kurvor, men vi kan konstatera att Lantmännen genomgående betalat lägre pris än privathandeln (diagram 3).

Ekologisk

Kurvorna för de olika företagen följer varandra väl i toppar och dalar, med något undantag 2016 och 2017, då Lantmännen betalade mer än övriga (diagram 4).

TIMOTEJ

Timotej är vårt största fröslag arealmässigt både vad gäller ekologisk och konventionell odling. Det är alltid stort fokus på timotejfröpriset. Inte minst för att stora arealer odlas i mellansvenska områden där kalkylen ska matcha en ganska stark höstvetekalkyl.

Konventionell

I södra Sverige fanns det under hela den redovisade perioden odlingar utlagda av danska DLF. Som diagram 5 visar låg priset betydligt högre än det svenska. Två saker ska man dock ha i minnet. Det är endast en mindre areal (ca 100 hektar) och att priset också är

en valutaeffekt. Odlarna avräknas i danska kronor och de senaste åren har detta varit en klar fördel.

Timotejpriset har i princip sjunkit sedan 2012. Flera år har det varit mycket höga fröskördar som byggt upp ett lager och detta innebär att priset sjunker. Sedan kan man ju alltid resonera kring varför inte företagen minskat sina arealer för att kunna bibehålla ett högre pris. 2018 blev för många odlare ett besvikelsens år när det gäller både fröskördar och prissättning. Lantmännen och Forsbecks höjde sina priser med 1 krona medan Skånefrö-Svenska Foder endast gjorde en prishöjning på ca 35 öre. För 2019 års skörd förväntar vi oss att priset stiger eftersom det omtalade lagret av timotejfrö nu bör vara förbrukat.

Ekologisk

Även här ser vi en prissänkning sedan 2012, men inte lika omfattande som för konventionell timotej

(diagram 6). Marknaden efterfrågar ekofrö och det avspeglar sig också i priset. Lantmännen som verkligen satsat på den ekologiska frömarknaden har hållit en jämnare prisbild över åren, men även Forsbecks och Skånefrö-Svenska Foder har ökat sina priser efter dippen 2016.

RÖDSVINGEL

Rödsvingel är det fröslag som idag odlas på störst areal (ca 3 000 hektar) efter timotej. Ett antal olika sorter odlas. Odlingen är nästan helt förlagd till Skåne. Det är bara Lantmännen och Skånefrö som förutom Barenbrug lägger ut rödsvingelareal. I diagram 6 ligger priskurvorna för Lantmännen och Skånefrö i stort sett parallella. Anledningen till detta kan vara att vi valt att redovisa företagens lägsta betalda sorter. Skånefrö är det företag som har ett störst antal sorter bland sina odlingar och priset varierade 2018 mellan 9:40–18:70 per kilo bero-

RÖDSVINGEL, konventionell

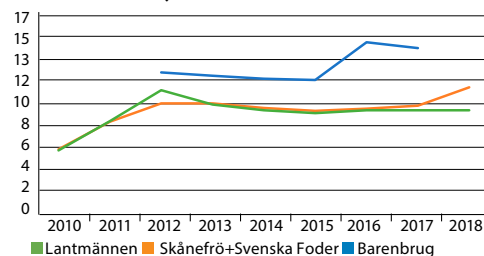

Diagram 7. Odlarpris kronor per kilo, konventionell rödsvingel, år 2010–2018.

ende på sort. Detta understryker vikten av att kunna presentera sortvisa priser inklusive information om avkastningsförmågan.

Barenbrug har utlägg på ca 350 hektar i Sverige. Priset företaget betalar ligger varje år betydligt över det svenska. Viss valutaeffekt föreligger då Barenbrug avräknar sina odlare i danska kronor.

Dålig följsamhet mellan odlarpris och fröpris i vallfröblandning

Hur är det då med följsamheten mellan odlarpriset på frö och marknadspriset på vallfröblandningar på

Tänkvärt om fröpriser

- Branschriktlinjerna är olika i Sverige och Danmark.
- Det kan ta 2,5 år mellan att avtal tecknas och avsalupriset fastställs.
- En perfekt jämförelse av priser firmor emellan är inte möjlig – men ger en fingervisning om prissättningen.
- I denna artikel redovisas data för 4 fröslag. Samtliga svenska fröslag finns redovisade på www.svenskraps.se
- Det finns ingen börs eller officiell notering av fröpriser vilket innebär att det är en dålig transparens i denna marknad. Beroende på vilket fröslag det gäller, har priset på världsmarknaden dock större eller mindre betydelse.
- Det finns ett växande intresse i odlarkåren av att ha möjligheten att producera till ett fastpris, eller till ett avtalat minimipris.
- Det finns en stor följsamhet mellan de svenska fröföretagen när det gäller fluktuationer i priset mellan åren.
- De flesta åren finns det inte någon vidare överensstämmelse mellan odlarpriset på frö och marknadspriset på vallfröblandningar på den svenska marknaden.
- Det är anmärkningsvärt att de ekologiska frökomponenterna inte kompenseras med ett högre pris de år då det är brist på ekologiskt frö.
- Det är till sist odlaren som med sina odlingskalkyler på gårdsnivå kan avgöra om fröodlingen är konkurrenskraftig. Fröföretagen bör kunna ge ett bra underlag för avkastningsförmågan hos de sorter som läggs ut.
- Spännande diskussioner pågår med fröföretagen om mer dynamiska villkor när det gäller priser och villkor.
- SFOs utvärderingsarbete blir än viktigare framöver.

den svenska marknaden? Genom att studera prisutvecklingen på några svenska vallfröblandningar de senaste tre åren och jämföra dessa med priset på ingrediensen frö kan vi konstatera att de flesta

åren finns det inte någon vidare överensstämmelse. Även om det inte är några stora höjningar på vallfröblandningarna, så har dessa höjningar gjorts samtidigt som fröodlarna fått ett lägre pris.

Det är även anmärkningsvärt att de ekologiska frökomponenterna inte kompenseras med ett högre pris de år då det är brist på ekologiskt frö. Då kraven på andelen ekologiskt frö inom olika arter som ska ingå i vallfröblandningar sänks av Jordbruksverket borde det avspeglas i ett högre pris på de ekologiska frökomponenterna.

Lönsamheten bedöms av odlaren

Det är till sist odlaren som med sina odlingskalkyler på gårdsnivå kan avgöra om fröodlingen är konkurrenskraftig. Fröföretagen bör kunna ge ett bra underlag för avkastningsförmågan hos de sorter som läggs ut. Spännande diskussioner pågår också med fröföretagen om mer dynamiska villkor när det gäller priser och villkor. Odlarföreningens utvärderingsarbete blir än viktigare framöver. ●

Fotnot: I denna artikel redovisas prisutvecklingen för 4 vallfröarter, konventionellt och ekologisk odlade. Av utrymmesskäl är alltså inte alla arter odlade i Sverige med, men samtliga arter finns att studera på SFOs hemsida www.svenskraps.se

Följande sidor innehåller
diagram för samtliga förslag
(även de som tas upp
i artikeln).

RÖDKLÖVER, konventionell, medelsen, 2n

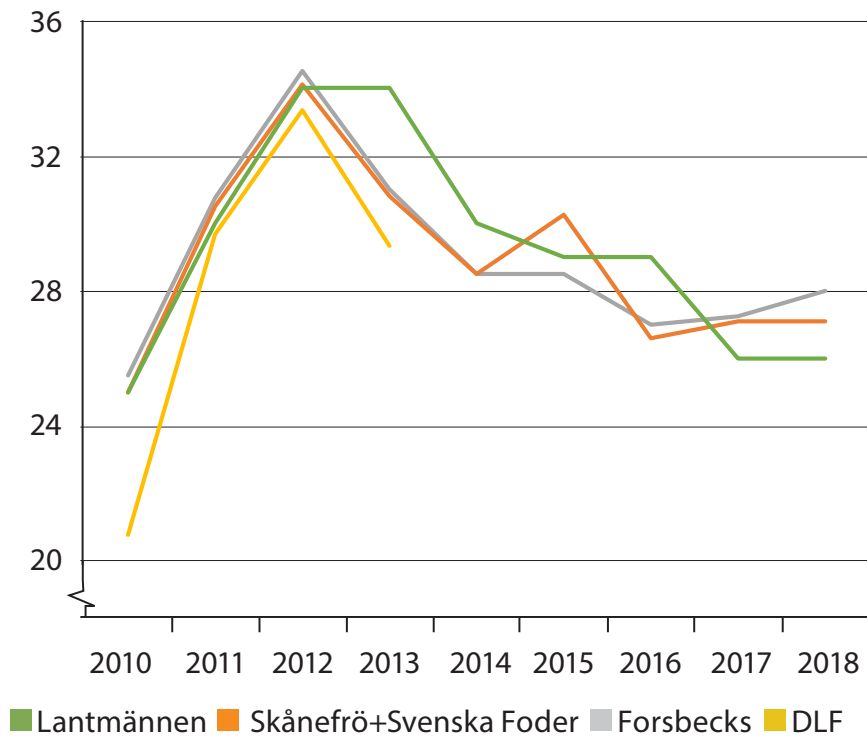

Diagram 1. (Diagram 1 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, konventionell rödklöver medelsen 2n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, ekologisk, medelsen, 2n

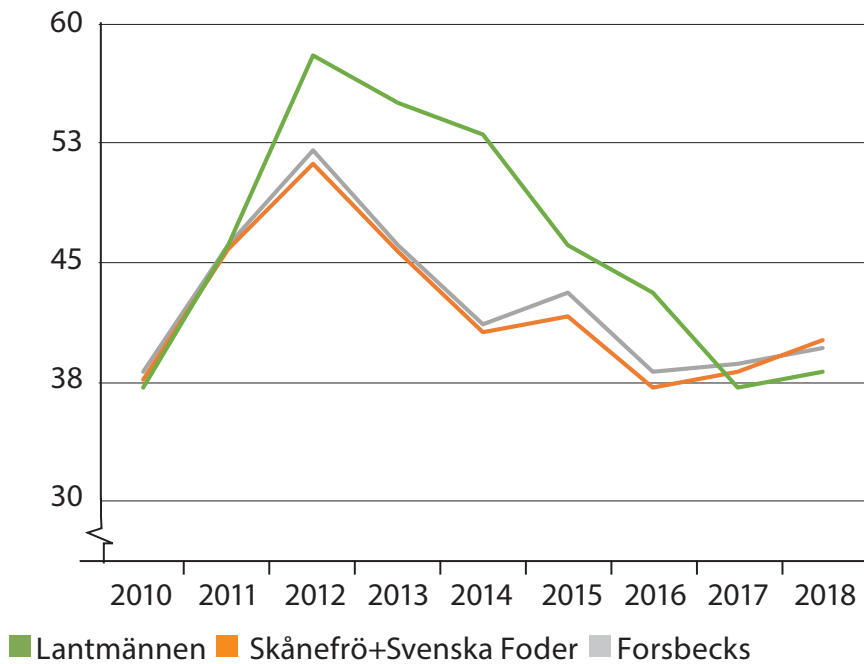

Diagram 2. (Diagram 2 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, ekologisk rödklöver medelsen 2n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, konventionell, sen, 2n

Diagram 3. Odlarpris kronor per kilo, sen konventionell rödklöver 2n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, ekologisk, sen, 2n

Diagram 4. Odlarpris kronor per kilo, sen ekologisk rödklöver 2n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, konventionell, medelsen, 4n

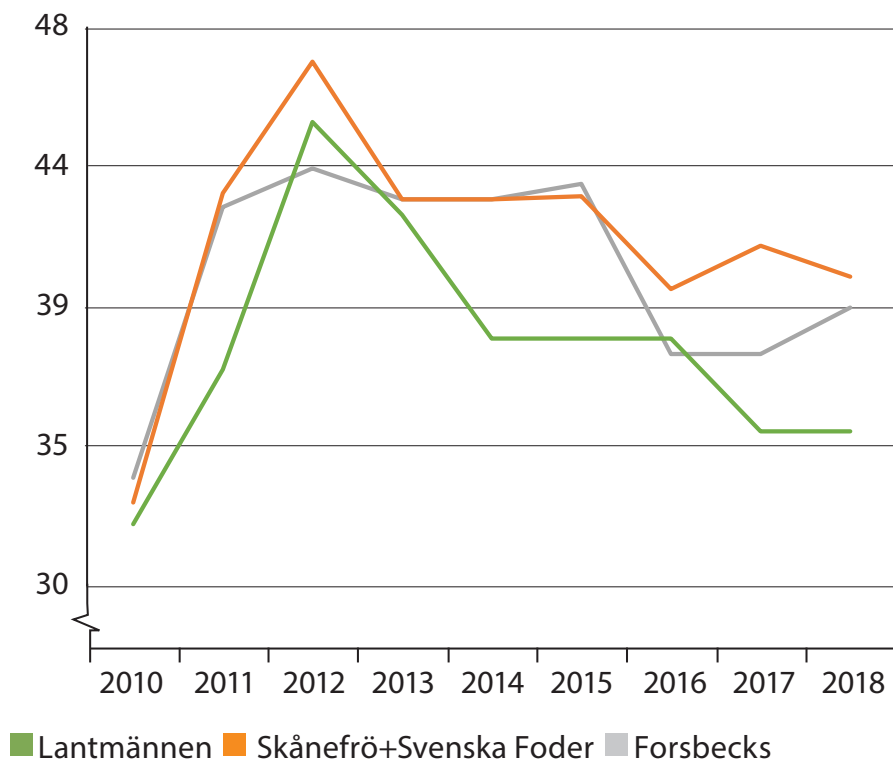

Diagram 5. Odlarpris kronor per kilo, medelsen konventionell rödklöver 4n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, ekologisk, medelsen, 4n

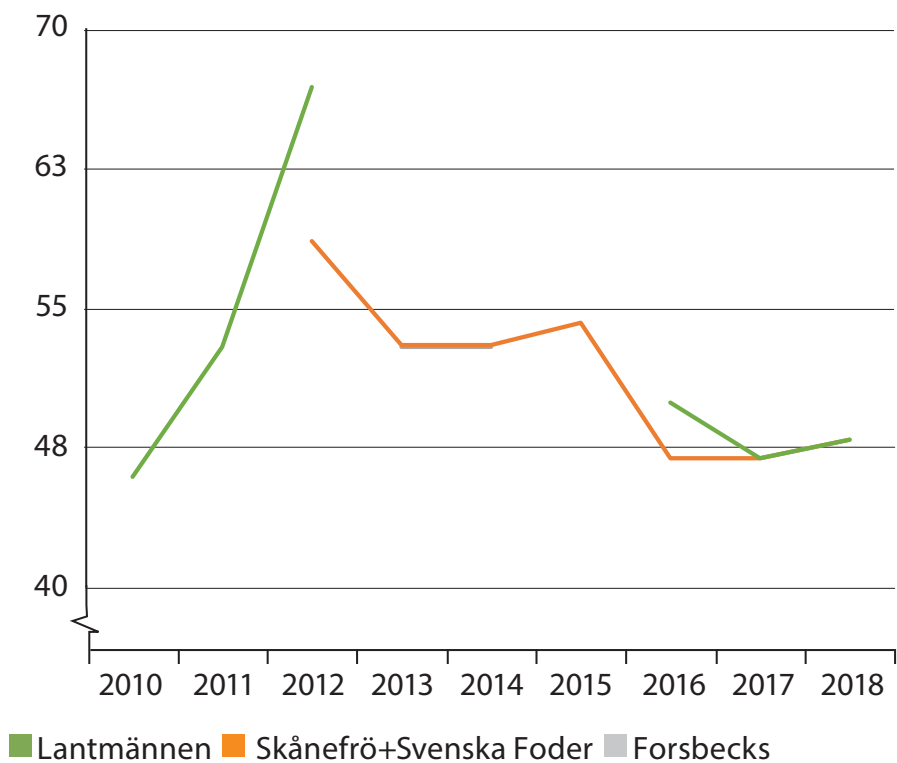

Diagram 6. Odlarpris kronor per kilo, medelsen ekologisk rödklöver 4n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, konventionell, sen, 4n

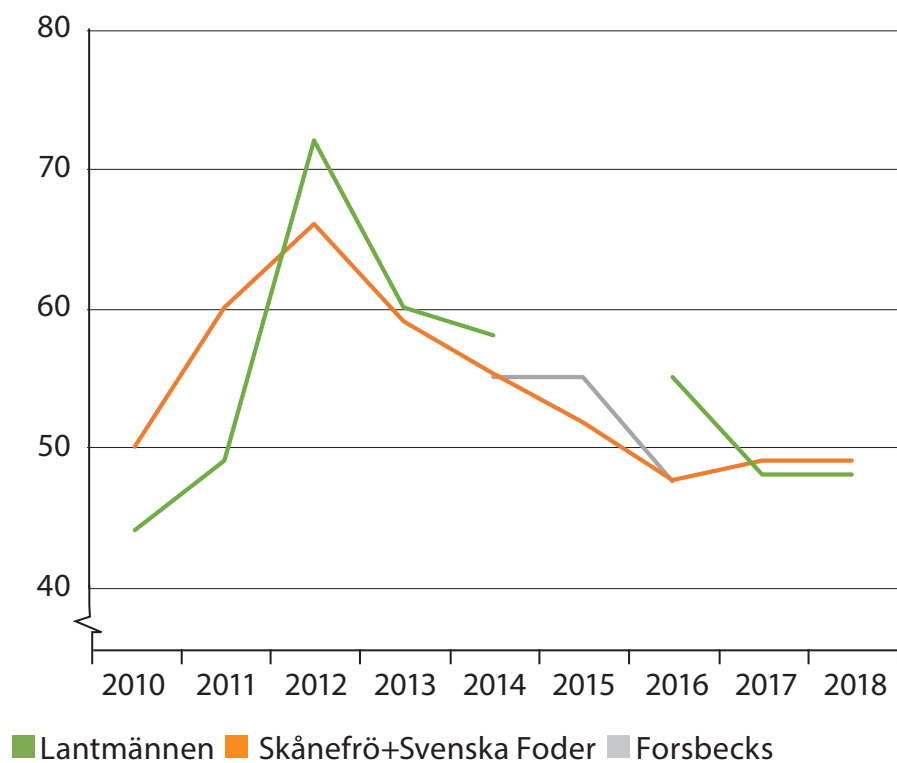

Diagram 7. Odlarpris kronor per kilo, sen konventionell rödklöver 4n, år 2010–2018.

RÖDKLÖVER, ekologisk, sen, 4n

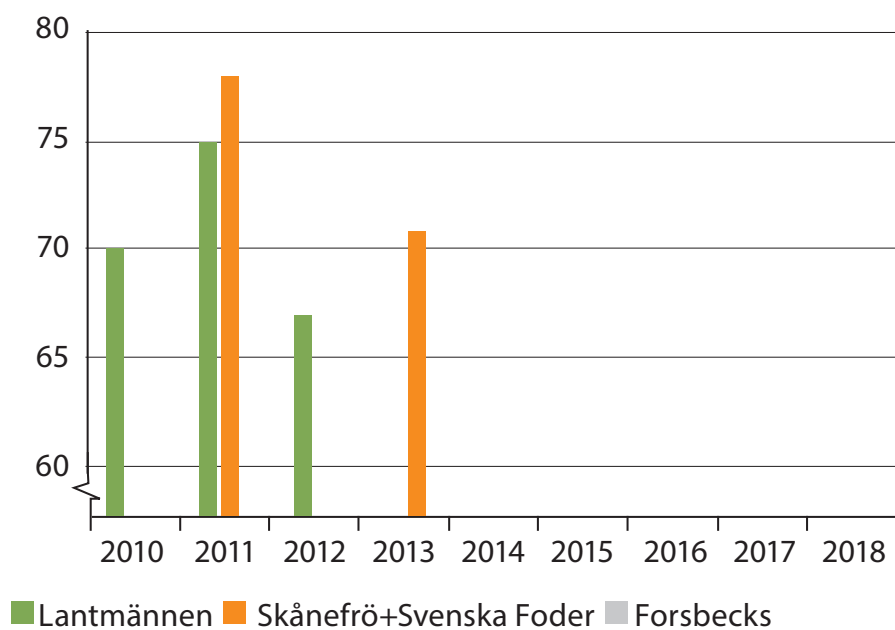

Diagram 8. Odlarpris kronor per kilo, sen ekologisk rödklöver 4n, år 2010–2018.

VITKLÖVER, konventionell

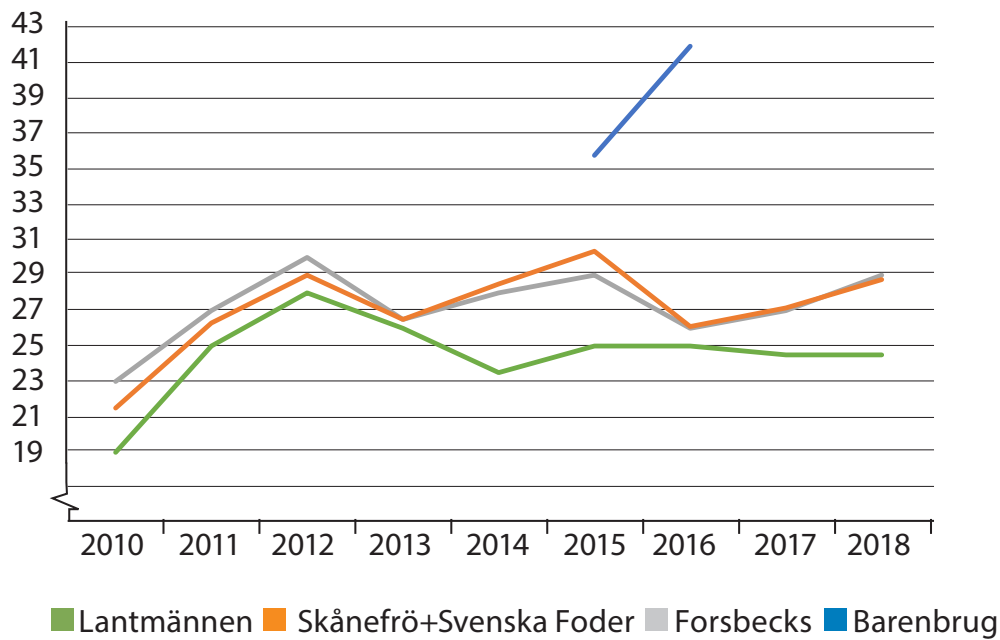

Diagram 9. (Diagram 3 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, konventionell vitklöver, år 2010–2018.

VITKLÖVER, ekologisk

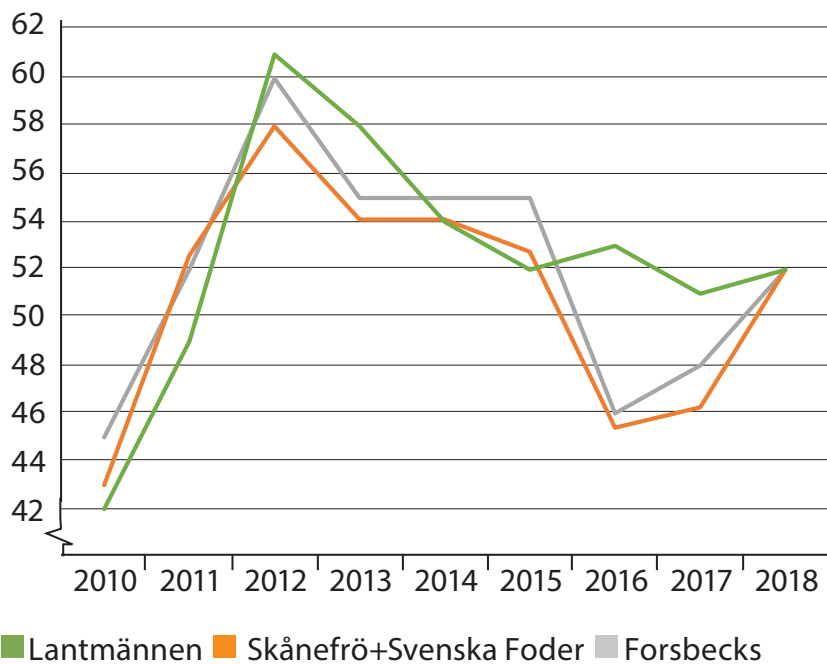

Diagram 10. (Diagram 4 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, ekologisk vitklöver, år 2010–2018.

TIMOTEJ, konventionell

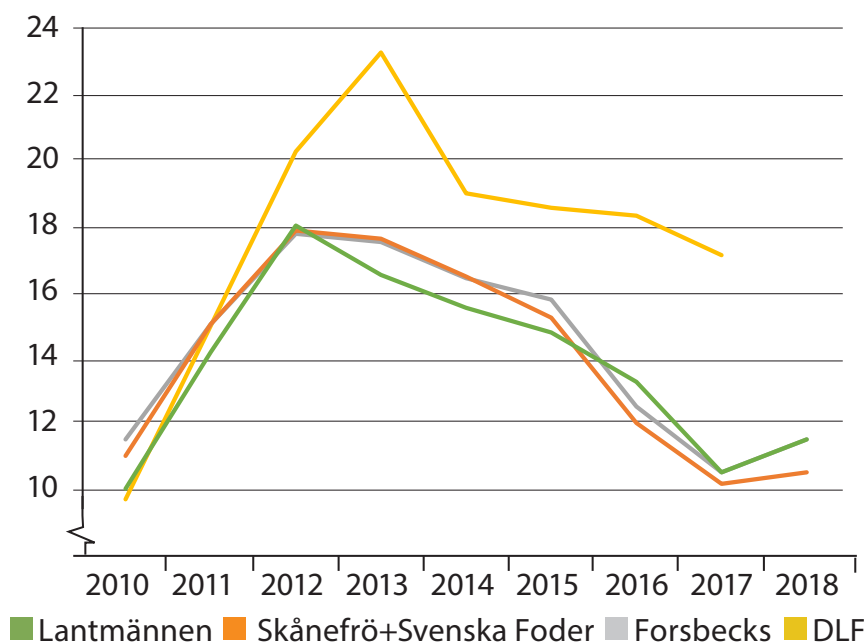

Diagram 11. (Diagram 5 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, konventionell timotej, år 2010–2018.

TIMOTEJ, ekologisk

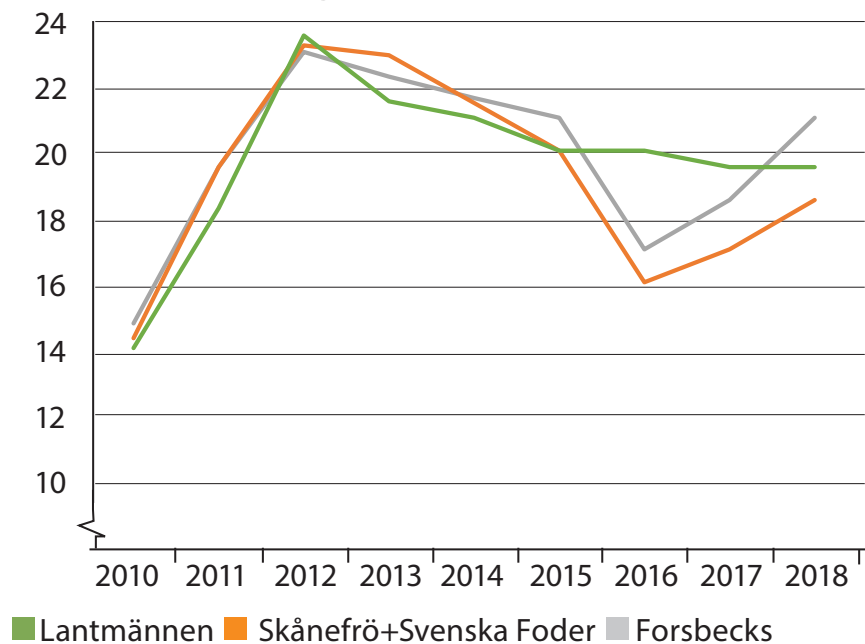

Diagram 12. (Diagram 6 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, ekologisk timotej, år 2010–2018.

ALSIKEKLÖVER, konventionell

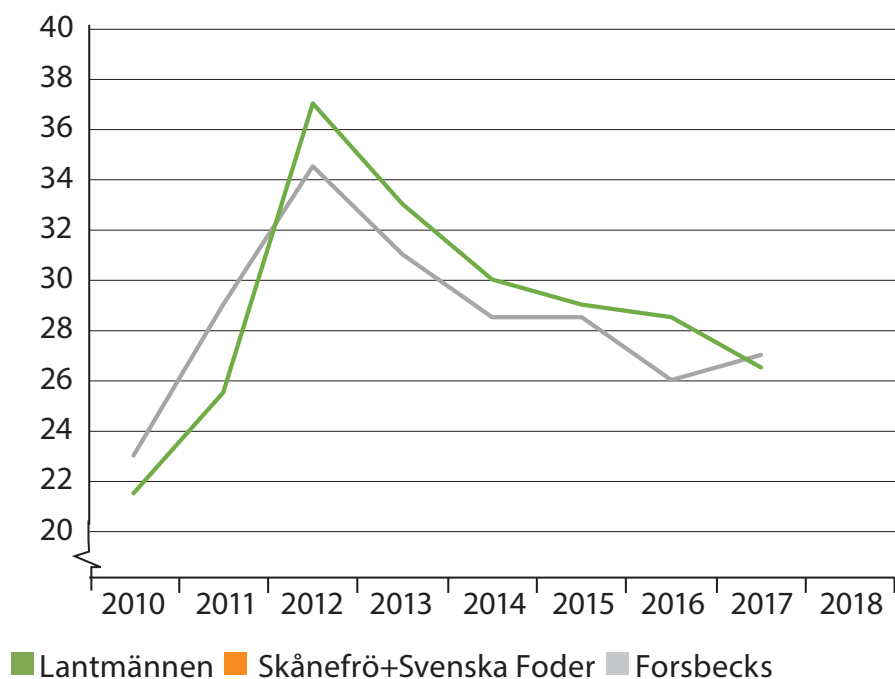

Diagram 13. Odlarpris kronor per kilo, konventionell alsikeklöver, år 2010–2018.

ALSIKEKLÖVER, ekologisk

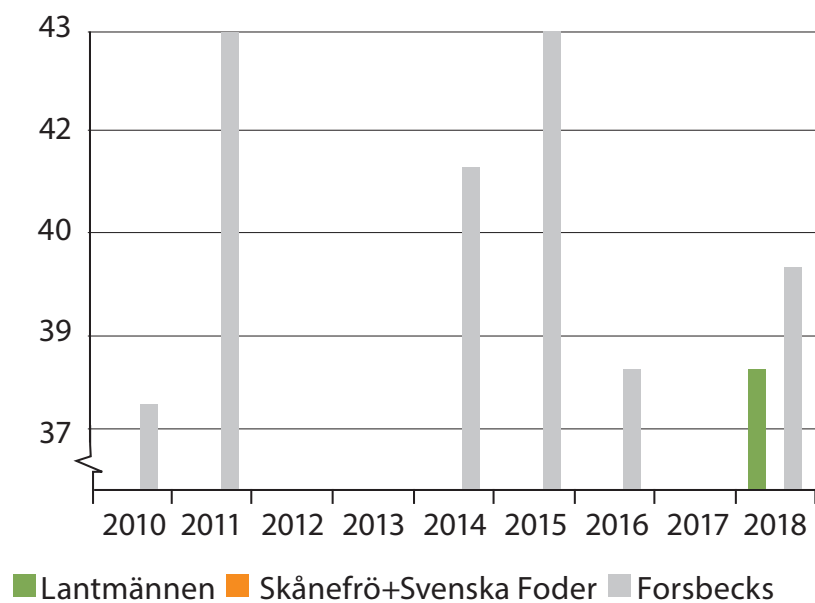

Diagram 14. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk alsikeklöver, år 2010–2018.

ÄNGSSVINGEL, konventionell

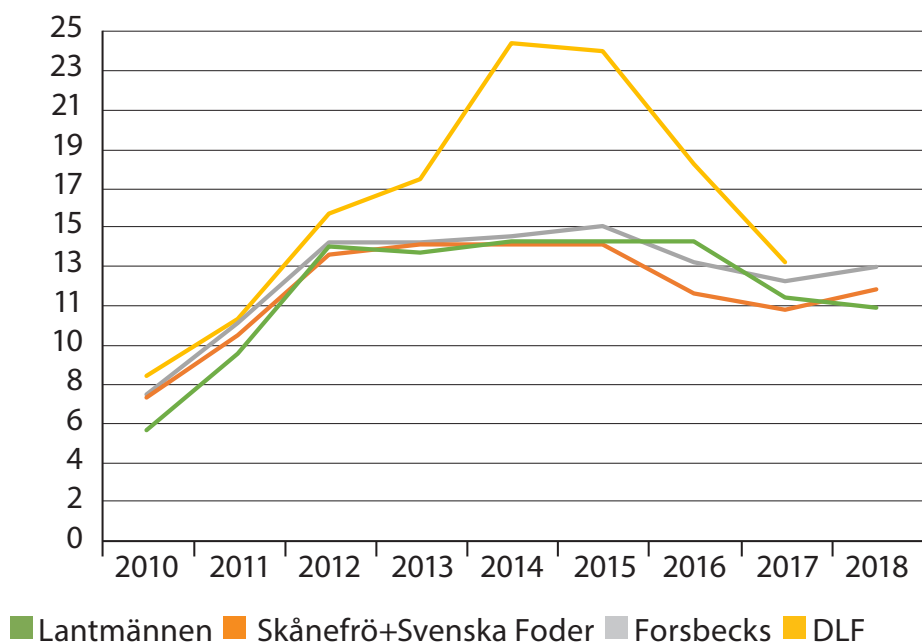

Diagram 15. Odlarpris kronor per kilo, konventionell ängssvingel, år 2010–2018.

ÄNGSSVINGEL, ekologisk

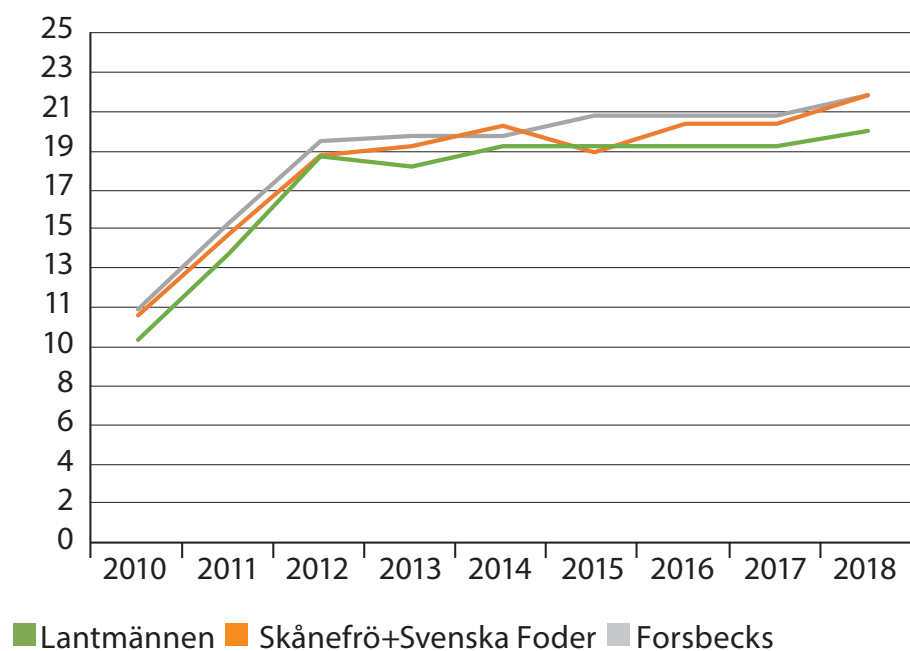

Diagram 16. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk ängssvingel, år 2010–2018.

HUNDÄXING, konventionell

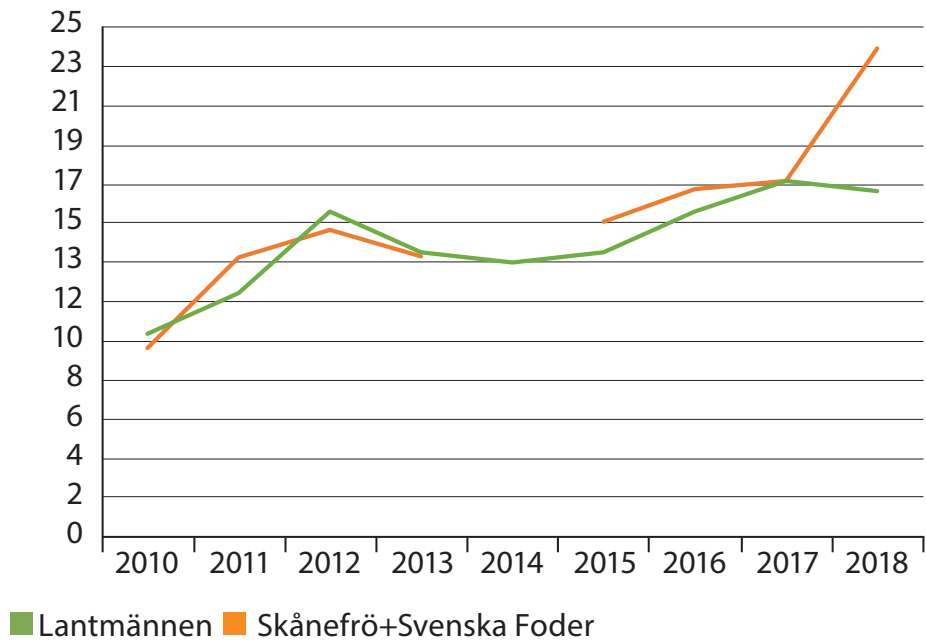

Diagram 17. Odlarpris kronor per kilo, konventionell hundäxing, år 2010–2018.

HUNDÄXING, ekologisk

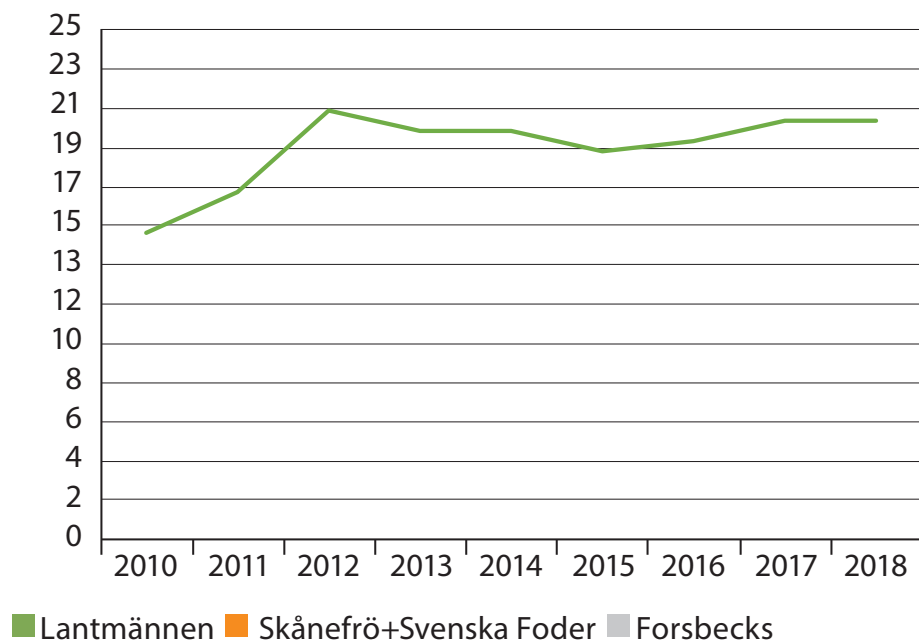

Diagram 18. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk hundäxing, år 2010–2018.

ENGELSKT RAJGRÄS, konventionell

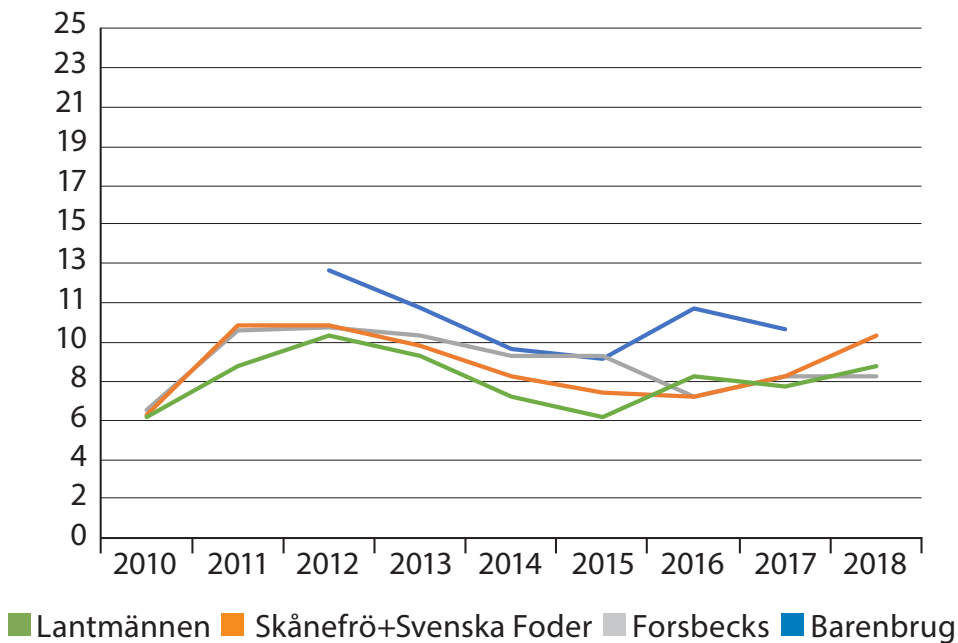

Diagram 19. Odlarpris kronor per kilo, konventionell engelskt rajgräs, år 2010–2018.

ENGELSKT RAJGRÄS, ekologisk

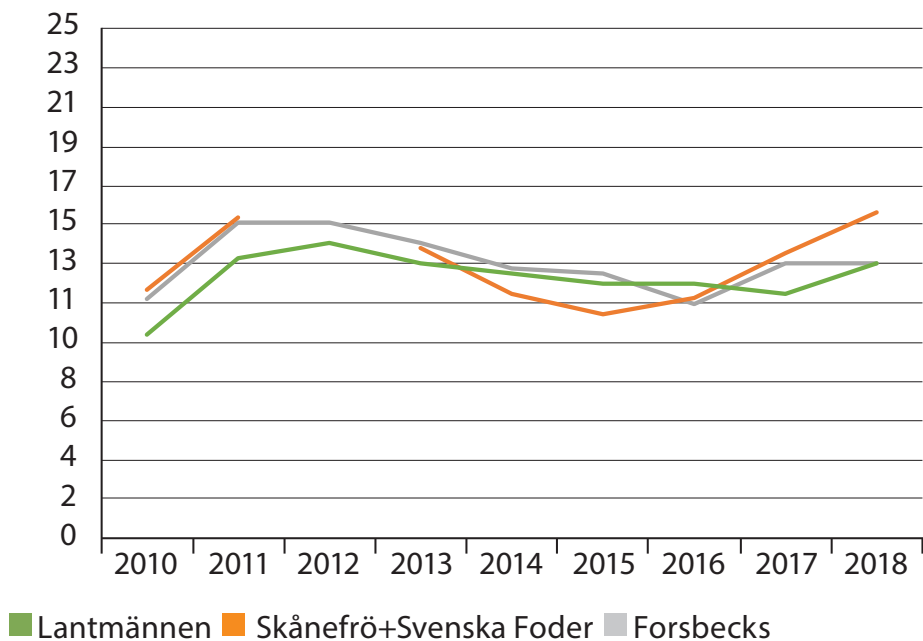

Diagram 20. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk engelskt rajgräs, år 2010–2018.

ÄNGSGRÖE, konventionell

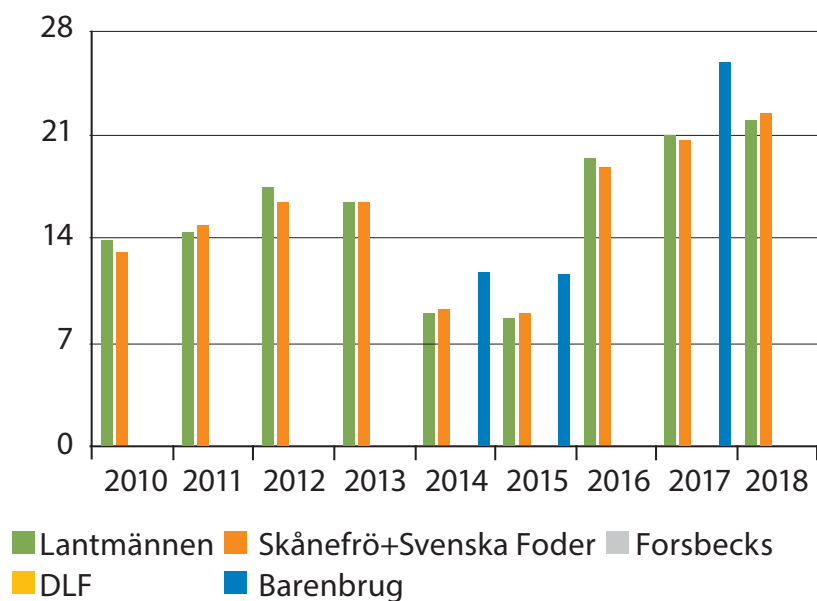

Diagram 21. Odlarpris kronor per kilo, konventionell ängsgröe, år 2010–2018.

RÖDSVINGEL, konventionell

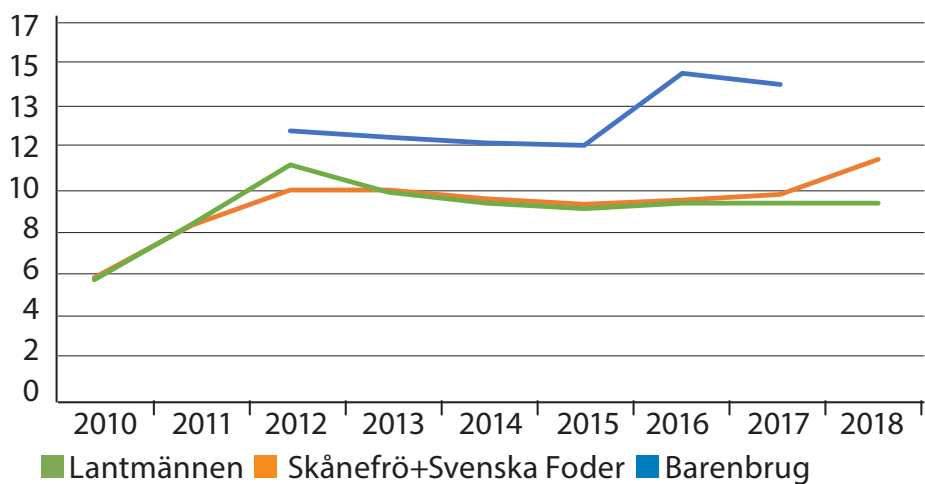

Diagram 22. (Diagram 7 i artikeln). Odlarpris kronor per kilo, konventionell rödsvingel, år 2010–2018.

RÖRSVINGEL, konventionell

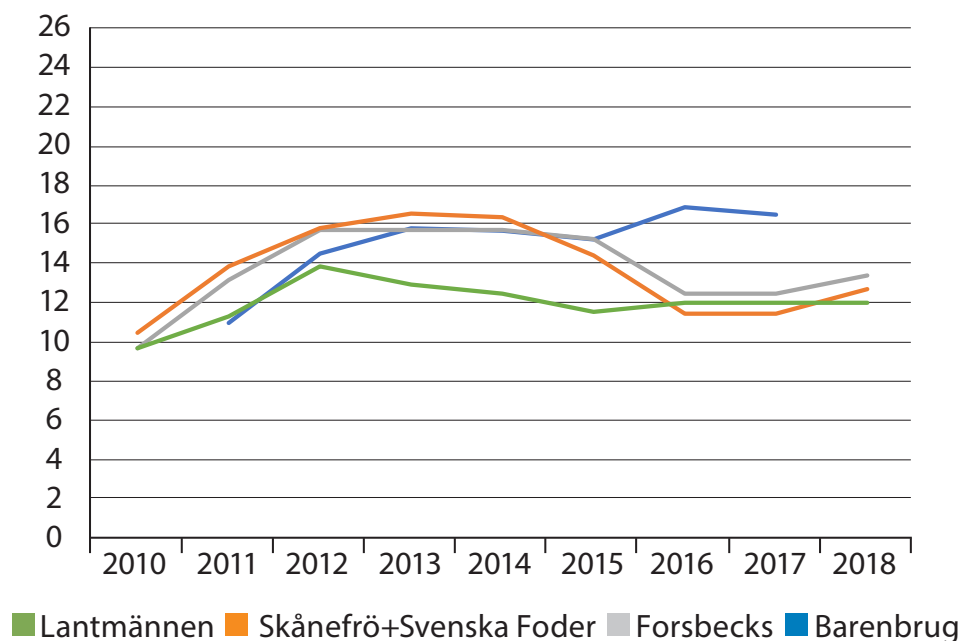

Diagram 23. Odlarpris kronor per kilo, konventionell rörsvingel, år 2010–2018.

RÖRSVINGEL, ekologisk

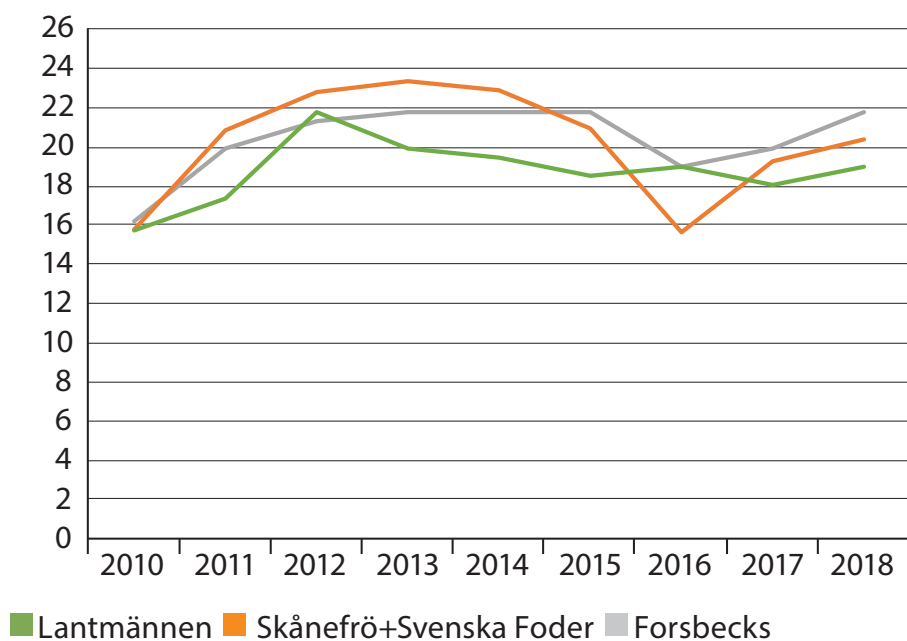

Diagram 24. Odlarpris kronor per kilo, ekologisk rörsvingel, år 2010–2018.